שסודרן על גבי מזבח ואם אין מחזיקן שסודרן על הכבש או ע"ג סובב עד שיעשה מערכה גדולה וסודרן? ת"ל °אשר תאכל האש את העולה על המזבח ור' מאיר עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת - דתני *ר' חנניא בר מניומי בדבי ר' אליעזר בן יעקב אשר תאכל האש את העולה על המזבח עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת ~~דכולי עלמא~~ מידת מוספין בו ביום אית להו, מנא להו? נפקא להו °מהאש ואפילו למאן דלא דריש *וא"ו, וא"ו ה"א דריש. אש תמיד למאי אתא מבעי ליה לכדתניא [א] °אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה לימד על מערכה שניה של קטורת שלא תהא אלא על המזבח החיצון, אש מחתה ומנורה מניין? ודין הוא נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה ומנורה מה להלן על מזבח החיצון אף כאן על המזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה ומנורה מה להלן בסמוך לו אף מחתה ומנורה בסמוך לו? ת"ל אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה אש תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון למדנו אש למנורה, אש למחתה מניין? ודין הוא נאמרה אש במחתה ונאמרה אש במנורה מה להלן על גבי מזבח החיצון אף כאן על מזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה מה להלן בסמוך לו אף כאן בסמוך לו? תלמוד לומר °ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' איזהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון ואיצטריך למיכתב "מעל המזבח" ואיצטריך למיכתב "מלפני ה'" דאי כתב רחמנא "מעל המזבח" הוה אמינא מאי 'מזבח' מזבח פנימי כתב רחמנא "מלפני ה'" ואי כתב רחמנא "מלפני ה'" הוה אמינא דוקא מלפני ה' אבל

תורה אור

ויקרא ו

שם

שם טז

רש"י

אשר תאכל את העולה · אם אינו ענין לתחילתה דהא כתיב העולה על מוקדה תנהו לענין סופה: **עיכולי עולה** · פוקעין שפקעו מעל האש וקרי ביה אשר תאכל את העולה על המזבח: **אש תמיד תוקד נפקא להו** · כיון דדרשת כל מוקדות דענינא: **שלא תהא אלא על מזבח החיצון** · דהאי קרא במזבח העולה כתיב: **אש מחתה ומנורה** · אש דיוה"כ דלפני ולפנים ואש דמנורה דהדלקת נרות דכל יומא מניין שתהא ניטלת מעל המזבח החיצון: **הכי גרסינן נאמרה כאן אש בקטורת** · דכתיב "יקטירנה" ואין הקטרה בלא אש: **מה להלן בסמוך לו** · במזבח החיצון הסמוך לפנימי שעליו הקטורת נקטר' אף מחתה ומנורה נטל מן הסמוך לו והוא מזבח הפנימי הסמוך למנורה ולפני ולפנים: **אש תמיד** · אש שאמרתי לך בה "תמיד" והוא של מנורה שנאמר בה "להעלות נר תמיד": **נאמרה אש בקטורת** · של כל יום: **ולקח מלא המחתה מעל המזבח** · (ויקרא טז) ומהיכן מלפני ה' מצד מערב: **הכי גרסינן איזהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון** · איזהו מזבח שיש לחלק בו מה ממנו לפני ה' שהוזקק הכתוב לומר מלפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון דאילו פנימי כולו לפני ה': **דוקא מלפני ה'** · כנגד הפתח ממש: אבל

תוספות

סודרן על גבי כבש או על גבי סובב · אבל על גבי יסוד לא דא"כ היה נפסל בלינה אם ירד אבל סובב שהוא מחצי המזבח ולמעלה הרי הוא כמזבח ואין לינה מועלת בראשו של מזבח וכן כבש כר"א ועוד אפשר דאיסור יש להורידו מן המזבח אבל כשסודרן על הסובב והכבש לא מיקרי ירידה:

נאמרה אש בקטורת · נ"ל דכתיב גבי קרח אתה ואהרן איש מחתתו ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת:

תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא על מזבח החיצון · תימה לי א"כ ניבעי לה מערכה בפני עצמה כי היכי דמצרכין מערכה לקטורת בפני עצמה וא"כ נפישי להו מערכות וי"ל כיון דלא היה צריך ליקח שום גחלים למנורה אלא להדליק הפתילות בעלמא לא מסתבר שיעשו בשביל זה מערכה ולא מסרן הכתוב אלא לחכמים ועוד י"ל מדכתיב תמיד ש"מ שמדליקין אותה מאש הדולקת תמיד והיינו ממערכה גדולה דאי עבדינן לה מערכה בפני עצמה מאי איצטריך שתהא דולקת תמיד:

הוי אומר זה מזבח החיצון · ואין להקשות א"כ מאי איצטריך קרא לקטורת דהיכל שלוקחין לה גחלים ממזבח החיצון וגמר מקטורת דלפני ולפנים די"ל דאיצטריך לאשמועינן דעושין לה מערכה בפני עצמה דאי הוה גמרינן מהכא ה"א ביוה"כ סגי בחדא מערכה לקטורת דהיכל ולפני ולפנים אי נמי מהכא לא מצינו למילף דשאני קטורת דכל יומא כיון דמקטירין אותה על מזבח הפנימי יעשו לה מערכה כמו כן על מזבח הפנימי קמ"ל:

הוה אמינא דוקא מלפני ה' · הקשה ר"י מאי שנא דהכא אמרינן לפני ה' כנגד הפתח במערכה וכן בנר מערבי פרק שתי הלחם (מנחות דף נח.) וגבי תנופה פרק כל המנחות באות מצה (שם דף סא.) אמרינן לפני ה' במזרח וגבי שחיטה נמי כתיב לפני ה' ושרינן בכל מקום בעזרה ותירץ ר"י דגבי שחיטת קדשים קלים כתיב לפני ה' למעוטי בחוץ אע"ג דנאכלין בכל העיר שחיטתן לפני ה' בפנים במזרח וכן גבי תנופה אבל בהני מזבח ומנורה אי לא אתי לאשמועינן במערב לפני ה' למה לי והקשה רבינו יצחק הבחור מ"מ מאי שנא דתנופה במזרח ושחיטה בכל מקום בעזרה ותירץ דודאי לפני ה' במזרח כדדרשינן בסיפרי בפרשת נשא גבי תנופת איל נזיר לפני ה' במזרח בכל מקום שנאמר לפני ה' הוי אומר במזרח עד שיפרט לך הכתוב וגבי שחיטת קדשים קלים לא כתיב לפני ה' אלא בסמיכה ושמא סמיכה היא במזרח וא"ת שחיטה במזרח דילמא היינו טעמא דגמרינן מקל וחומר משחיטה או בהיקשא דוסמך ושחט ושחיטה היא בכל מקום כדגמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף נה.) מקראי להכשיר כל הרוחות ואפשר דאפילו סמיכת עולה היא בכל מקום בעזרה כיון דשירי מצוה היא גמרינן קל וחומר משחיטת שלמים וקרא דלפני ה' דסמיכה לאפוקי חוץ לעזרה וכ"מ בת"כ דדריש לפני ה' וסמך דגבי עולה אע"פ שסמך בחוץ יחזור ויסמוך בפנים והא דכתיב ושחט את בן הבקר לפני ה' גבי עולה לא מצי למימר במזרח דהא פרט לך הכתוב צפון ודרשינן מיניה בן בקר לפני ה' ולא שוחט לפני ה' בפרק כל הפסולין (שם דף לב:) ולפני ה' דכתיב בפר כהן משיח ובפר העלם דריש בת"כ לקבוע להם צפון והיינו עד שיפרט לך הכתוב והאי דדרשינן ליה לצפון ולא למזרח משום דאשכחן שאר קדשי קדשים שטעונין צפון ואע"ג דאמר בפרק איזהו מקומן (שם דף מח:) זה בנה אב שכל חטאות טעונות צפון נראה לי דשמא איצטריך משום דכתיב בפר כהן משיח כאשר יורם משור זבח השלמים ולהקטרת אימורים לא איצטריך למילף משלמים שהרי הכל מפורש בגופיה וסד"א דאיצטריך לאקושיה לשלמים להכשיר כל הרוחות לשחיטתו ופר העלם איתקש לפר כהן משיח ואע"ג דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש אין זה אלא גילוי מילתא להכי איצטריך לאהדרינהו לכלל שאר חטאות להטעינן צפון [אי נמי] סד"א כיון דמצות שריפתן חוץ לשלש מחנות לא ליבעו צפון קמ"ל לפני ה' וגבי נר מערבי לא קשה מידי שכשאתה אומר לפני ה' במזרח לא אתא לאפוקי אלא צפון ודרום שלא כנגד היכל וכתליו או שלא יעמוד במזרח ויהפוך פניו לצד צפון ודרום וגבי גחלים לא שייך למימר הכי שהרי צפונו ודרומו של מזבח היה כל כך כנגד היכל וכתליו כמו מזרחו ואם כן לפני ה' לאפוקי מאי אי לאפוקי שלא יעמוד החותה במזרח ויהפוך פניו לצפון ולדרום א"כ דלהגברא קאי הוה ליה למיכתב לפני ה' מדכתיב מלפני ה' שמע מינה דלגחלים קאי ואי גחלים דמזרחו דמזבח קאמר אמאי קרי לה לפני ה' טפי מדצפונו ודרומו אלא שמע מינה במערב קאמר והיינו כמו פרט הכתוב כדאיתא בסיפרי וכן בנרות כולם לפני ה' בין אדם בין נרות אלא שמע מינה נר מערבי קאמר: אבל

רבינו חננאל

ופודרין שלא נתעכלו מבערב סודק בצידי המזבח עד שיסדר המערכה גדולה ואח"כ מחזירן עליה שנאמר אשר תאכל האש את העולה על המזבח כלו' מחזירם ע"ג המערכה שבמזבח ור' מאיר האי קרא אשר תאכל האש מפיק לה לדרשא אחרינא כדתני רב חנניא בר מניומי בדבי אליעזר בן יעקב אשר תאכל האש את העולה על המזבח עיכולי עולה אתה מחזיר על המזבח ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת וכו' ינאי דאמר קטורת שפקעה ממזבח הקטרת אפילו קרטין שבהן אין מחזירין אותה ע"ג המזבח · דכ"ע מידת שוין שמוסיפין ביוה"כ מערכה יתירה על כל הימים · מנא להו ופרשינן מהאש היה לו לכתוב אש ולמה כתב והאש אלא לומר שמוסיפין ביוה"כ מערכת אש אחרת. הנה דרשנו הני קראי ואש המזבח תוקד בו · והאש על המזבח תוקד · האי קרא אחרינא אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה למאי אתא לכדתניא ואש המזבח תוקד בו לימד על מערכה שניה של קטרת שתהיה במזבח החיצון · אש מחתה · שנאמר ולקח מלא המחתה גחלי אש · ומנורה דכתיב בה להעלות נר תמיד והיא הדלקת נרות באש · מנא לן שהיא ממזבח החיצון ולמד בהן מן הדין בזה הדרך נאמר תן אש בקטרת ונאמר תן אש במחתה ומנורה כו' ודחינן כלך לדרך זו כו' כלומר כך למוד מהמזבח הקטרת האש שאתה נותן ומקטיר עליה אינך מכניסה אלא מן הסמוך לה דהוא מזבח החיצון כמו שאמרנו במסכת זבחים בפ' קדשי קדשים (נח) ר' יוסי היא דתניא ר' יוסי אמר כל הניטל מבחוץ ליתן בפנים אינו נותן אלא בסמוך שלפנים · וכן אמרו למעלה בענין סידור המערכה כריש לקיש דאמר אין מעבירין על המצות · וכי עייל בהיכל במזבח הקטורת פגע ברישא · כדכתיב שלחן בצפון משוך מן הכותל כו' · וכבר פירשנוהו שם בפרק אמר להם הממונה כן אש מחתה ומנורה לא תהיה אש אלא ממזבח הזהב הסמוך להם לכך בא זה אש תמיד תוקד על המזבח ללמד כי האש אשר כתבתי לך תמיד והיא אש של מנורה כדכתיב להעלות (אש תמיד ובמנורה כתיב להעלות) *) נר תמיד אש מחתה מניין ולא אשכחנא בה טעם אלא מגופה שנאמר ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ודייקינן מדכתיב לפני ה' שמעינן מינה דבעינן אש ממזבח שאין כולו לפני ה' ואמרינן איזהו מזבח שאין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון אבל מזבח הפנימי כולו לפני ה' הוא שנאמר ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח הזהב לפי שמזבח החיצון יש בו ל"ב ופתח ההיכל אינו רחב אלא י' אמה ומה שהוא כנגד הפתח הוא לפני ה' והשאר לא וכבר אמרו מזבח ממוצע באמצע עזרה וזה דבר ברור הוא ועניין הזה פשוטה תחלת פרק היה מביא מנחתה (דף יד ע"ב) ואצטריך למיכתב מלפני ה' למעט מזבח הפנימי שהוא כולו לפני ה' ואצטריך למיכתב מעל

*) תי' אלו כמוקפין נראין מיותרין וצ"ע.

נר"א [illegible] קטרת בכל יום [illegible] מחתה [illegible] של המנורה כולם נלקחו ממזבח החיצון

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ג מהל' תמידין הלכה ג:

מה ב שם הל' ה ופ"ב הל' ד והלכה ח:

מו ג שם פ"ג הל' יג:

מסורת הש"ס

מנחות כו: [זבחים סג:]

[יבמות עב: מנחות נח:]

[סו:]

הגהות הגר"א

[א] גמרא לכדתניא · (אש תמיד תוקד של במזבח לא תכבה) תא"מ וכ"ב ואש המזבח תוקד בו (וכ"ה בתורת כהנים וכמ"ש לעיל עמוד א' וכדף נג א'):

גליון הש"ס

גמרא שלא תהא אלא על המזבח החיצון · עיין לעיל דף נג ע"א תוס' ד"ה מכלל:

תוספות ישנים

דרשינן מינה כהן בכיונו וא"ת לרבי יהודה אמאי איצטריך תרי קראי מהאי קרא דונתנו תיפוק כולה מילתא דכתיב ביה כהונה וראשו של מזבח וי"ל דעל המזבח דהאי קרא אתא לדרשא אחריתי: *ורבנן וי"ו לא דרשי ·

*) שייך לע"א

פירש רבי יהודה ורבי יוסי ומה שמקשין דרבי יהודה דריש וי"ו בעלמא והכא לא דריש לה פי' בסנהדרין ובערכין ובתמורה :